

Jaarverslag 2020

Een bijzonder jaar!

Uiterekend in het jaar waarin we 'tachtig jaar kastelen' vierden, hebben we onze feestelijke plannen moeten beperken. De opening van een publiekspresentatie op Hernen met een virtuele donjon vond in klein comité plaats. Het inmiddels veel gewaardeerde kookboek *Lekker Gelderland*, een prachtig boek over Biljoen en de bundel *De Lagchende vallei* werden sober gepresenteerd. De donateursexcursie naar de kastelen Ammersoyen en Waardenburg kon helaas niet doorgaan. En wat we helemaal niet konden voorzien: we moesten de kastelen zelfs sluiten voor publiek in het belang van ieders gezondheid.

Toch is er ook genoeg om positief op terug te kijken. We maakten ons nieuwe communicatietechnieken eigen en werkten zoveel mogelijk vanuit huis. De buitenwerkzaamheden gingen door en veel projecten zijn gewoon uitgevoerd. Ook zijn we verguld met aankopen zoals het Torckschootje nabij kasteel Rosendaal en het gebied Hooge Zand, een verbindingzone tussen de Tongerense Heide en het Wisselse Veen. Onze donateursvergadering in het najaar organiseerden we in aangepaste vorm. Mooi is ook dat de betrokkenheid bij onze organisatie groot blijft. Op de Dag van de

vrijwilligers konden we onze ruim 950 vrijwilligers een hart onder de riem steken. En het aantal donateurs van GLK steeg verder naar een totaal van 48.150. Het jaar 2020 gaat ook de boeken in als het jaar van de herontdekking en herwaardering van de natuur. Mensen gingen er massaal op uit om te wandelen of fietsen. Velen verwonderden zich daarbij over de rijkdom aan mooie landschappen, zo dichtbij.

Die herwaardering draagt hopelijk bij aan het draagvlak voor het in stand houden én versterken van natuur. We staan voor grote uitdagingen op het gebied van verduurzaming en landbouwtransitie. Als GLK werken we aan een uitvoeringsprogramma om hier zo goed mogelijk invulling aan te geven. Ons doel blijft om natuur en erfgoed minstens in dezelfde staat over te dragen aan volgende generaties.

Door in te grijpen in ons investeringsprogramma en goed op de kosten te letten, door een opverende beurs en dankzij nalatenschappen en giften konden we het jaar toch nog positief afsluiten. Een goed teken in deze tijd, de organisatie staat als een huis! Het doorschuiven van investeringen zien we als uitstel en geen afstel. In 2021 gaan we onze ambities weer waarmaken. Maar we hopen vooral ook weer te kunnen toosten op het leven, echt contact te hebben en de vrijheid te ervaren die we afgelopen jaar zo hebben gemist.

*Peter van den Tweel
directeur-bestuurder
Geldersch Landschap & Kasteelen*

"Mensen gingen er massaal op uit om te wandelen of fietsen"

Natuur en landschap

Bijzondere waarnemingen

Rode wouw

De rode wouw is een beschermde vogelsoort, jaarlijks broeden in Nederland maar zo'n twintig paartjes. In 2020 zag onze boswachter op zowel de Noord- als Zuid-Veluwe een pasgeboren exemplaar. Twee weken nadat ze geringd waren, is helaas een ervan dood op het nest aangetroffen. Mede dankzij hun fenomenale zicht zijn rode wouwen uiterst gevoelig voor verstoring. Het kan ertoe leiden dat ze hun jong niet meer voeren.

Kleine wolfsklauw

De kleine wolfsklauw is in Nederland zeer zeldzaam en ernstig bedreigd. We waren dan ook erg blij met de vondst van deze plant in een van onze terreinen op de Noordwest-Veluwe. Uit fossielen weten we dat de soortenfamilie al driehonderd miljoen jaar geleden voorkwam. De voortplanting gebeurt via sporen. De stengels van de kleine wolfsklauw groeien onder de bodem eerst zijwaarts en gaan dan pas verticaal omhoog. Zo ontstaan heksenkringen, zoals bij paddenstoelen.

Bosvleermuis

Enkele jaren geleden vernieuwde GLK een bomenlaan op De Dellen. Om de vleermuizen, die graag in de holtes van oude bomen verblijven een vervangende plek te bieden, werden zestien vleermuiskasten opgehangen in naastgelegen bos. In augustus zag vrijwillig kastencontroleur Frans Bosch in twee kasten in totaal vijftien bosvleermuizen. Deze soort is uitermate zeldzaam; hij behoort tot de categorie '50 tot 250 exemplaren in heel Nederland'.

En verder...

In natuurgebied Borkense Baan bij Winterswijk werd valkruid of wolverlei aangetroffen. Eveneens in de Achterhoek is de bijenorchis waargenomen. De kleine parelmoervlinder is gezien in het Vossenbroek bij Epe. Ook deze soorten staan op de Rode Lijst en hebben de volle aandacht van onze beheerders.

Landschapsinclusieve landbouw

In 2020 hebben provincie Gelderland, groene organisaties, boeren, waterschappen en gemeenten een overeenkomst gesloten om meer natuurinclusieve landbouw te realiseren. GLK is een van de ondertekenaars, ook al spreken wij liever over landschapsinclusieve landbouw. Want we willen ook rekening houden met cultuurhistorische aspecten. In de loop van het jaar is binnen GLK nagedacht over mogelijke projecten en zijn vier ambitieniveaus geformuleerd, variërend van 'een klein beetje landschapsinclusief' tot 'natuurbeheer uitgevoerd door agrariërs'. In dit kader gaat GLK samen met andere partijen verschillende projecten uitvoeren, met om te beginnen in 2021 de realisering van een aantal natuurkaders. Met boeren op landgoed Staverden zijn verkennende gesprekken gevoerd voor een pilot.

De moestuin van park Scherpenzeel

Park Scherpenzeel

Het rijksmonumentale park Scherpenzeel in het centrum van het gelijknamige dorp had niet meer de allure van vroeger. Aan de hand van een masterplan begon GLK in samenwerking met de lokale Stichting Landgoed Scherpenzeel in 2014 met het in de oude luister herstellen van het park. In eerste instantie zijn de hoofdpaden opgeknapt waardoor park en landgoed weer met elkaar zijn verbonden. In 2020 kwam het project tot afronding, met een vernieuwde moestuin en een betere parkeervoorziening. Alles gebeurde in samenspraak met de lokale stichting en moestuin vrijwilligers. Het park wordt nu zo beheerd dat bijen en andere insecten zich er thuis voelen.

www.glk.nl/scherpenzeel

De bijenorchis

Cultureel erfgoed

Archeoloog op landgoed Brakel

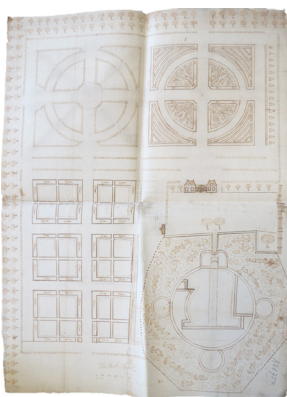
Cultuurhistorische ontdekkingen

Oude veldoven op landgoed Brakel

Tijdens groot onderhoud op landgoed Brakel stuitte een graafmachine op een plek met een rode gloed en resten zwarte aarde. Waarschijnlijk zijn hier de stenen gebakken voor kasteel Brakel. Een archeoloog onderzocht de plek en stelde vast dat het om een veldoven moest gaan. Er waren meer ontdekkingen, zoals een nest van marterachtigen in de oude moestuin. Inmiddels zijn de werkzaamheden afgerond: in de vijver voor huis Brakel is de beschoeiing vervangen door natuurlijke oevers en overtollig slib is verwijderd. www.glk.nl/brakel

Lindes Batenburg eeuwenoud

De twee lindes die aan weerszijden van de brug naar Ruïne Batenburg staan, blijken al meer dan 250 jaar oud te zijn. De precieze leeftijd is niet te achterhalen, maar op een recentelijk ontdekte tekening uit de periode 1684-1750 zijn ze al te zien. Er zijn meer voorbeelden waar lindes de toegang tot het kasteel markeren, waaronder Schaffelaar en Cannenburch. De lindes symboliseerden de verbondenheid van een heer met zijn land en het volk. www.glk.nl/batenburg

Huis Staverden niet middeleeuws?

Het lijkt erop dat het huidige huis Staverden op een andere plek staat dan het oorspronkelijke middeleeuwse kasteel op het landgoed. Anders dan verwacht zijn bij recent bouwhistorisch onderzoek naar het huis namelijk geen sporen uit die tijd aangetroffen. Landschapsonderzoek laat zien dat huis Staverden zich aan de rand van de middeleeuwse ontginning bevindt. Kasteel Staverden lag waarschijnlijk meer centraal: aan een oude handelsroute door het landgoed, in de buurt van het voormalige Hooge Huys. Wordt vervolgd! www.glk.nl/staverden

Torckschool aangekocht

Eind 2020 nam GLK de Torckschool over van de gemeente Rozendaal. De school dateert uit 1848 en werd gebouwd in opdracht van Assueer Lubbertus Adolf Torck, heer van Rosendael. Met deze aankoop wil GLK de bestemming voorlopig niet veranderen. De Koninklijke Rozendaalsche Kapel oefent in het gebouw. www.glk.nl/rosendael

Torckschool

Interactie en samenwerking

Natuurherstel Tongerense Heide

Met gulle giften van in totaal € 70 duizend heeft u bijgedragen aan ons project 'Natuurherstel Tongerense Heide'. Hiermee kunnen we de belangrijke verbindingszone tussen het Wisselse Veen en de Tongerense Heide herstellen en de biodiversiteit vergroten. Een meer geleidelijke overgang tussen de natte graslanden en het bos moet het gebied aantrekkelijk maken voor grasmus, spotvogel, tuinfluiter, vlinders en muizen. In het gebied is de Amerikaanse vogelkers gedeeltelijk verwijderd. Andere boomsoorten zijn aangeplant, waaronder eik, lijsterbes, boswilg, ratelpopulier, haagbeuk, zoete kers en linde. In de loop van 2021 wordt een wandelpad aangelegd met een klaphek en informatieborden.

SuperSpeurder nog leuker!

Het jeugdprogramma van GLK is vernieuwd. Eerder kregen SuperSpeurders een welkomstpakket en een uitnodiging voor de jaarlijkse grote SuperSpeurdersdag, die in 2020 vanwege corona helaas niet doorging. Daar is een nieuwsbrief bijgekomen met tips om eropuit te gaan, te spelen en te knutselen. Ook krijgen alle SuperSpeurders een ontdekkaart, waarmee ze stempels verzamelen in natuurgebieden en op kastelen. Uw kinderen of kleinkinderen aanmelden gaat eenvoudig via www.glk.nl/superspeurder, ook als u geen donateur van GLK bent. Het idee achter SuperSpeurder is om kinderen tot en met 12 jaar op een leuke manier te betrekken bij natuur en erfgoed in Gelderland. Jong geleerd is oud gedaan!

Nieuwe horeca op kastelen

GLK werkt op een aantal locaties samen met bevlogen horecamensen die kasteelbezoekers, wandelaars en fietsers van koffie en thee, een lunch of complete maaltijd voorzien. Recentelijk kregen drie horecagelegenheden een nieuwe pachter. Arthur Koopman en Jonne de Groot gingen in park Rosendaal aan de slag in Oranje-Rie. Op Cannenburch openden Maarten en Desiree Noyens restaurant Bij Maarten in 't Koetshuis. En bij Ruud van Dulmen en Willem Klavers van Koetshuis kasteel Ammersoyen kun je behalve eten en drinken ook overnachten. www.glk.nl/kastelen

Rosendaal

Cannenburch

Ammersoyen

Open de poorten!

GLK wil dat iedereen een fantastische dag kan beleven in het mooie Gelderse erfgoed. Ook mensen met een lichamelijke beperking. Het project 'Open de poorten!' behelst daarom het beter toegankelijk maken van de kastelen, onder meer door drempels en andere obstakels te verwijderen en trapliften en invalidentoiletten te plaatsen. Ook gaan we aanrijroutes en parkeerplaatsen rolstoelvriendelijk maken en de informatievoorziening verbeteren. Een oproep aan onze donateurs om hieraan bij te dragen leverde in 2020 € 70 duizend op. De eerste aanpassingen worden inmiddels gedaan. Geven is nog altijd mogelijk via www.glk.nl/opendepoorten.

Samenwerking met Duits museum

In Museum Veluwezoom in kasteel Doorwerth opende in oktober 2020 de expositie *Koekkoek op bezoek*, met werken van Barend Cornelis Koekkoek en andere fameuze landschapsschilders uit de negentiende eeuw. De werken zijn eigendom van het B.C. Koekkoek-Haus in Kleef dat momenteel wordt verbouwd. GLK legde de contacten voor een tijdelijke locatie en zorgde zo voor een mooie Duits-Nederlandse samenwerking. www.glk.nl/doorwerth

Omroep Gelderland

GLK en Omroep Gelderland werken al jarenlang samen om de vele natuur- en cultuurliefhebbers in onze provincie te inspireren. Het programma *De Schatkist* belicht pareltjes uit het GLK-bezit. *De Ridders van Gelre* duiken regelmatig in de geschiedenis van een kasteel. Boswachters en vrijwilligers werken mee aan reportages van *BuitenGewoon*. En in 2020 organiseerden GLK en *BuitenGewoon* samen weer de Gelderse natuurfotowedstrijd.

Colofon

Coördinatie: Ine Haanappel
Tekst: René Bremer
Ontwerp: Simons en Boom
Fotografie: Rob Schouten, J. Schwiebbe, Edwin Giesbers, Christian Biemans, Olaf Smit
Drukwerk: MailTraffic

© Geldersch Landschap & Kastelen

Junij 2021

2020: Natuur in trek

Bosvleermuis

In augustus 2020 zijn vijftien bosvleermuizen gespot. Deze soort is uitermate zeldzaam.

Rode wouw

De rode wouw is een beschermde vogelsoort, jaarlijks broeden in Nederland maar zo'n twintig paartjes. In 2020 werden twee pasgeboren exemplaren gezien.

108 km ruiterroutes en overige routes

4 molens

7% heide en stuifzand

37 landgoederen en buitenplaatsen

106.500 kasteel bezoekers

In het jaar van '80 jaar Gelderse Kasteelen' noteerden we ondanks corona toch nog ruim 100.000 bezoekers, een halvering ten opzichte van 2019.

80 jaar

7 opengestelde kastelen

23 archeologische monumenten

50 boerderijen

4.427 boekingen vakantiewoningen

Onze zeven vakantiewoningen in monumentale gebouwen en op mooie plekken in de natuur werden 4.427 keer geboekt voor een week of weekend.

12.000 ha totaal areaal

10% natuurlijke graslanden

Bijenorchis

Het uiterlijk van deze orchidee lijkt op een bij, vandaar de naam bijenorchis. De zeldzame plant is in 2020 gespot op diverse plaatsen in Gelderland.

318 km wandelroutes

16% cultuurgronden en erven

661 km fietsroutes

62% bos

volle parkeerplaatsen

In sommige weekenden raakten parkeerplaatsen overvol. Lokale politie riep op om de doorgangen voor hulpdiensten vrij te houden en zoveel mogelijk te voet of met de fiets te komen.

26.564 collectiestukken

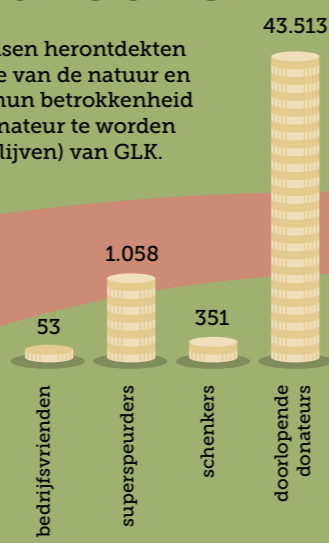
1.080 online toegevoegd

Van de ruim 26.000 collectiestukken zijn er nu 4.000 online te bekijken via collectiegelderland.nl

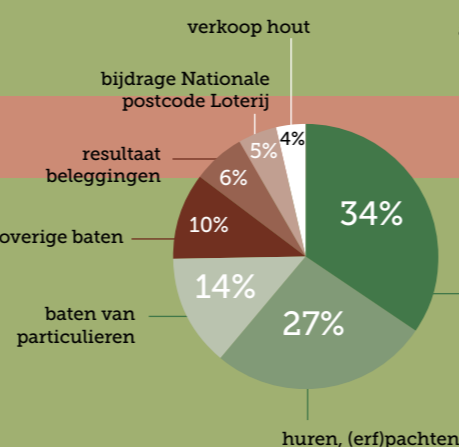

48.150 donateurs

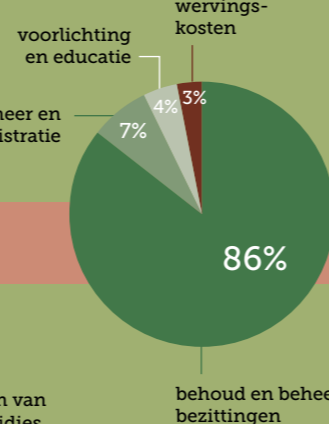
Veel mensen herontdeken de waarde van de natuur en toonden hun betrokkenheid door donateur te worden (of te blijven) van GLK.

€ 20,3 miljoen inkomsten

€ 19,1 miljoen uitgaven

Valkruid

Op de Borkense Baan is valkruid waargenomen, een plant die in grote delen van Europa voorkomt op kalkarme gronden maar in Nederland uiterst zeldzaam is.

drukte in natuurgebieden

Corona zorgde voor herwaardering van de natuur maar ook tot meer druk op toch al kwetsbare gebieden.